

Hvad ser du?

Guds børn læser Bibelen hver dag. Men med forskelligt udbytte. Hvad er den bedste hjælp for os, når vi sidder med Guds evige ord? Det kan der ikke gives et entydigt svar på, men jeg tror, vor hensovede broder *Chr. Ramild* pegede på noget væsentligt, da han sagde: »Læs langsomt!«

Jeg har i mit lange liv benyttet mange kommentarer, og de har haft en vis betydning for mig – nogle stor betydning, andre mindre – men størst betydning har stilheden haft, og den bevares i sjæl og sind, når man ikke læser for hurtigt.

I stilheden går læsningen og bønnen op i en højere enhed, og det, man har læst hundrede gange tidligere, bliver nyt. Undertiden kommer man ikke længere end til et vers, thi det mætter sjælen sådan, at den standses og forbliver i dette ene ord.

Det sker også, at ordet fylder sjælen med et lys og en glæde, der varer hele dagen og er kraft.

*

De fleste af Guds børn læser Guds ord uden menneskelige hjælpemidler. De er ikke værst stillet – måske snarere omvendt: de er helt afhængige af Helligåndens vejledning – og Ånden svigter ikke. Han ved mere end den bedste kommentar, og Han kender læserens personlige behov og vejleder ham/hende i overensstemmelse dermed.

Man oplever derfor gang på gang, at den jævne kristne, der lytter personligt til Herrens Ord, er kommet videre i livet med Kristus end de, der har kendskab til, hvad den og den kommentator siger og mener.

Hvor er det godt, at det forholder sig således!

*

Hvad så med mine egne små notater til *Johannes-evangeliet*, som måned efter måned kan læses i dette månedsblad?

De er (eller skulle være) en hjælp til at læse langsomt.

Thi så vil Ordet åbne sig for enhver.

Det er hovedhensigten med disse notater. Derfor kaldes de *Bønnen og Ordet* – altså bønnen først – bønnen under læsningen – aldrig Ordet uden bønnen – end ikke når man læser Ordet.

Bønnen betyder: Jeg kan ikke selv – jeg kan ikke uden Dig, Herre – jeg kan hverken læse dit ord eller høre det uden Dig!

Bøn sker bedst i stilhed og dårligst i forhastethed. Således er den en hjælp til at læse Ordet langsomt og give Guds Ånd lejlighed til at åbne og udlægge det.

*

Mennesket lever ikke af brød alene, men af hvert ord, som udgår af Guds mund.

Vi takker Gud for det daglige brød og ser intet fortjenstfuldt i at spise vore daglige måltider. Vi kan jo ikke undvære dem. Vi nyder dem. Vi længes undertiden efter, at det bliver spisetid.

Der er heller ikke noget fortjenstfuldt i at sætte sig ved Bibelordet og »indtage et åndeligt måltid«. Desværre kan tanken på at gøre sig fortjent bide sig fast i menneskesjælen. Det kender jeg fra min ungdom. Jeg lovede efter et ungdomsstævne, at jeg ville stå tidligt op hver morgen og tilbringe en bestemt tid ved Guds ord. Det gik nogenlunde et stykke tid, men førte ikke til, at Ordet åbnede sig mere for min sjæl. Velsignelsen udeblev efterhånden, og det skyldtes, at jeg mente, at Gud var nødt til at åbne Ordet for mig som aldrig før, når jeg stod så tidligt op om morgenen. Jeg havde med andre ord fortjent det!

Det er ikke blot en livsbetingelse for det åndelige liv, at vi lytter til hvert ord, som udgår af Guds mund – det er en forret – det er nåde!

At et lille menneske får lov til at høre, hvad den eneste sande Gud siger, er et privilegium så stort, at noget større vanskeligt kan tænkes.

Her er Livets kilde – her er samfundet med Faderen og Sønnen – her er uudtømmelige rigdomme – her er mættelsen for sjæl og sind og for tanken, når den tumler med mange spørgsmål.

Her er glædens rene kilde, der tillige gør sjælen fri for overfladiske glæder og bevarer den fra selvretfærdighed.

Aldrig kan det være noget andet end en ufortjent gave: at få lov til som *Maria* at sætte sig ved Jesu fødder og lytte til hans tale. At vælge denne store gave burde ikke være vanskeligt for os, men er det alligevel undertiden, fordi vi tænker som *Marta*.

De rigeste gaver kan gå os forbi – ikke fordi vi bevidst tilsidesætter dem, men fordi vi i vor travlhed ikke rigtig har syn for deres store værdi.

*

Menighederne taler meget om fornyelse. Mon en fornyelse i retning af personlig stilhed ved Jesu fødder, lyttende til Guds ord, skulle bane vej for en åndelig fornyelse?

Når mennesket lever af hvert ord, der udgår af Guds mund, og når det er et privilegium at høre, hvad Gud siger, kan der næppe anvises nogen bedre vej til fornyelse – personlig fornyelse for hver enkelt i menigheden og dermed menighedens fornyelse – og dermed muligheden for at nå videre ud med det gamle evangelium, der nu – takket være fornyelsen – er blevet et nyt evangelium – et nyt ord!

*

Sjælelfjenden forsøger at holde Guds børn borte fra det personlige forhold til deres Gud og Frelser. Han lægger hindringer i vejen for deres Bibellæsning i bøn og stilhed.

Han siger ofte, at det nytter ikke, at de begynder igen. De har forspildt så mange år; nu er det for sent at starte forfra. Således fylder han deres sind med mismodige tanker og gør det mat og træt.

Det er atter tanken på at gøre sig fortjent hos Gud, der lægger sig som en hindring for dem. De har ikke gjort sig fortjent til, at Gud gennem sit ord dagligt taler til dem; derfor kan de lige så godt give op.

Sådan er al nådens Gud ikke. Han er vor Fader. Han længes efter os – mere, end nogen længes efter Ham. Han længes efter at åbne sit hjerte for os alle, thi Han vil som vor Fader have fortroligt samfund med os – ikke fordi nogen af os har gjort sig fortjent hertil, men fordi Han elsker os og har købt os med sin Søns blod.

Lad derfor alt det, der hidtil er mislykkedes for dig, blive tvunget til alligevel at tjene dig til gode, idet det lærer dig, at Guds rigdom på godhed, overbærenhed og langmodighed hele tiden har omsluttet dig, så du derfor nu vender dig til Ham med hjertet fyldt af taknemmelighed og tro, så du ikke tvivler på, at Han vil åbne Skriften for dig, fordi Han elsker dig.

Da ved du noget om, at livet med Ham er nåde over nåde – eller som det måske kan oversættes: nåde *til gengæld* for nåde!

*

Som årene går, oplever vi, at visse afsnit i Skriften, som vi i lang tid fandt vanskelige

at forstå, åbner sig for os og lader evangeliet fremstå i endnu mere herlighed.

Rom. 9-11 har i mange år voldt mig store vanskeligheder. Jeg betragtede det som en parantes imellem kap. 8 og kap. 12 – en parantes om Israels historie, men ikke som en del af evangeliet. Men nu er det anderledes. Kap. 9-11 er en uddybelse af nådens ord.

Ganske vist svimler det for tanken, at Guds beslutning om at kalde mig, før jeg havde gjort noget godt eller ondt, står fast i en sådan grad, at hverken min synd eller kommen-til-kort kan røkke den. Man vover næsten ikke at tænke sådan – men sådan er det – og når det åbenbares for ens sjæl, får den en hidtil ukendt hengivenhed til Gud og længsel efter Ham. Her bliver tanken på fortjeneste sandelig gjort til intet.

*

Henrik Ibsen sagde, at det, at digte, er at holde dommedag over sig selv.

At lytte til Guds evangelium er at fatte, at dommens dag over mig ikke ligger i fremtiden, men i fortiden – dommens dag var hin langfredag, da Guds Søn, Menne-skesønnen blev dømt i vort sted.

Ibsens ord siger, at dommedag er hver dag, han digter – dommedag er altså *nu-tid*.

Der er noget sandt heri, også for Guds børns vedkommende. Lyset, der udgår fra Sandhedens ord, afslører, hvad der fattes os i at være fuldkomne, som vor himmelske Fader er fuldkommen – og det er jo en dom – ikke en fordømmelse, men en dom, der hjælper os til at komme endnu tættere ind i vor Frelsers samfund.

*

Jeg ved ikke, om andre digtere holder dommedag over sig selv, når de digter. Det forekommer mig, at vor tids digtere mere holder dommedag over samfundet og fritager menneskene for deres synd og skyld. Det skyldes måske, at vor tid, så vidt jeg kan bedømme, ikke har digtere af Henrik Ibsens format, i hvert fald ikke her i landet.

Da jeg blev konfirmeret i 1930, ønskede jeg mig *Brand* i konfirmationsgave og fik den i en fin indbinding af min Moster. *Brand* er Ibsens mægtige drama om præsten, der *vil af hele sit hjerte* og derfor aldrig går på akkord – han er rede til at ofre alt for at følge sin overbevisning – og han går til sidst til grunde i et vældigt sneskred – er han frelst, fordi han ville fuldt og helt – eller er det Guds kærlighed, hans frelse hviler på?

Jeg kan forestille mig, at da Ibsen dig-

tede *Brand*, holdt han dagligt dommedag over sig selv: var han, Henrik Ibsen, lige så helhjertet som præsten *Brand* – eller digtede han blot om helhertetheden, fordi han var et geni?

Jeg ved ikke, om Ibsen fordybede sig i Romerbrevet, og om han dvælede ved kap. 9:16. Men der kan næppe være tvivl om, at han kendte evangeliet og (måske under indflydelse af *Søren Kierkegaard*) længtes efter at se det virkeliggjort i *efterfølgelsen* af Kristus.

*

Ibsens pragtfulde digt om *Terje Vigen* var fast pensum i min skoletid, og vi kunne dengang en del af det udenad.

Jeg kan forestille mig, at da Ibsen digtede disse herlige strofer, spurgte han gang på gang sig selv: Har jeg handlet lige så ædelmodigt og barmhjertigt imod mine fjender som denne norske fisker, eller har jeg blot digtet derom?

Jeg læste i avisen, at *Terje Vigen* er udkommet i et nyt oplag med *Christian Krohgs* storslåede illustrationer. Det giver mig anledning til at anbefale alle unge under tredivede år at anskaffe dette digt og læse det en stille aftenstund.

Det gør næsten ondt indvendig, når jeg tænker på, at nutidens unge ikke får den ballast i livet, som skolerne gav os i min ungdom. De oplæres ikke mere i Guds ti bud og kender ikke evangeliets grund-sandheder. De kender ikke Danmarks historie og slet ikke verdenshistorien. Og kulturlivets forankring i kristendommen ved de intet om. De kender dårligt nok *Ingemann, Grundtvig, H. C. Andersen* og slet ikke *Kierkegaard*, thi deres lærere kender dem heller ikke og synes, det er langt vigtigere, at de er samtidsorienterede og bliver politisk bevidste.

Det, vi i min ungdom helt ufarisæisk forstod ved *almen dannelse*, var ikke forbeholdt en snæver elite, men lå til grund både for folkeskolens og gymnasiets undervisning. Derfor fik alle unge mere eller mindre del deri.

Men vor tids ungdom må nøjes med at være, som man nu er!

Skolerne har opgivet at *opdrage*. De har givet afkald på den myndighed og autoritet, uden hvilken man ikke kan opdrage. De har svigtet børnene og ungdommen og sender dem ud i tilværelsen uden den »dannelse«, som evangeliet giver, og som støttes af kendskabet til vort eget lands historie og til den del af litteraturen, *der har bestået tidens prøve*.

Derfor råder jeg de unge til at anskaffe sig *Terje Vigen* af *Henrik Ibsen* og læse det en aften i stedet for at se fjernsyn. De vil blive betaget.

Lad mig tilføje, at Ibsens rytme i versene er en kunstform, han har lært af *Chr. Winther* (dennes *Hjortens Flugt* er holdt i samme smukke, ejendommelige rytme). Da Ibsen skrev *Terje Vigen*, var norsk og dansk meget lig hinanden. Bortset fra specielle norske udtryk volder læsningen derfor ingen vanskeligheder. Skulle nogen ung derefter få lyst til også at læse *Brand*, gælder det samme om læsningen af dette storværk.

*

Måske skulle *de danske skoler* også tænke på at holde dommedag over sig selv. De *kristne friskoler* burde vel gå i spidsen hermed. Den, der ydmyger sig i lyset af Guds kald, finder nåde til at gøre fyldest, men den, der undskylder sig og forbliver i det relative, vil en dag med smerte se, at han/hun ikke gav sine elever, hvad han/hun burde have givet dem, og ikke var det forbillede for dem, som de trængte til.

*

Det gjorde heller ikke noget, om *menighederne* holdt dommedag over sig selv.

En lille detalje: begynder Gudstjenssten kl. 10, som den er annonceret til – eller er det ligegyldigt, om man først begynder fem eller ti minutter for sent? Kan sju-skeri, sløseri og laden-stå-til uden videre accepteres – eller skal der er »løft« til, en anstrengelse for at holde ord?

Det er blot en lille, men ikke uvæsentlig ting. Begynder det at synke her, da begynder det også at synke der – og lidt efter lidt synker alt – fællessangen – forkyndelsen – alt bliver på det jævne, på det jævne – men det skulle være »ophøjet« over det, som pligttopfyldende verdensmennesker ser med foragt på.

*

Jeg har før nævnt, at den svenske præst *N. P. Wetterlund* regelmæssigt læste *Bjergprædikenen* og *1. Kor. 13*. Han ville ikke godkende det relative i livet med Herren, men det absolutte: vær da I fuldkomne, som jeres himmelske Fader er fuldkommen!

Han nedskrev ikke evangeliet til det, som et menneske kan overkomme. Han lod evangeliet være Guds kraft, så det menneske, der tror, kan mere end det overkommelige.

Er det at holde dommedag over sig selv?

Det er i hvert fald at holde dommedag over al den forkyndelse, der nedtoner evangeliet til det relative og svækker både Guds krav og evangeliets kraft.

Det er at holde et vågent øje med sig selv i lyset af Herrens ord og Kristi genkomst.

Det er på en måde at udskille sig fra flertallet og blive en ener for Gud – ene om at høre, hvad Gud siger mig, og ene om ansvaret – men ene *med Gud* derom og derfor *ikke ene!*

*

Nu er vi tilbage, hvor vi begyndte: *den daglige stilhed alene med Guds ord.*

Den er beskrevet i Esajas 30,15 (et ord, som en af mine hensovede venner havde ophængt som vægtavle i sit kontor): »Thi således sagde den Herre HERREN, Israels Hellige: ved omvendelse og stilhed skal I frelses, i ro og tillid er eders styrke.«

Så meget skænker Herren os i den daglige stilhed i bønner og Ordet.

Kun der får vi del i den fuldkommenhed, som ellers forbliver helt uden for vor rækkevide – og efterhånden også uden for vor længsel efter den.

Vi er ikke digtere som Henrik Ibsen. Vi er ikke genier. Vi har ikke verdensformat som han. Men måske får vi lov til at høre endnu mere end han – kende mere – eje mere – ikke fordi vi holder dommedag over os selv – men fordi vi vandrer i Lyset og lærer Ham, der er verdens lys, bedre og bedre at kende.

Og det sker bedst i stilheden, således som allerede profeten *Esajas* sagde.

*

Det sidste, der lyder i Henrik Ibsens *Brand*, er en røst gennem tordenbragene: »Han er deus caritatis!« (Han er *barmhjertighedens Gud!*)

Det uddybes for os, jo ældre vi bliver, og jo mere Han åbner sit ord for os. Lad mig til slut anbefale alle, der længes efter opbyggelse, at læse Ibsens *Brand*. Den er bedre end de fleste opbyggelige bøger, fordi den i modsætning til dem er gennemtrængt af en vældig lidenskab – lidensskaben efter at *virkeliggøre idealet*. *Brand* er formentlig verdenslitteraturens mægtigste værk herom. *Shakespeare* har i sine dramaer skildret mandsviljens lidenskab efter *magt* – efter *hævn* – efter *mamon* – men *Ibsen* har skildret dens lidenskab efter *det ophøjede* – idealet – virkeliggørelsen af det, som præsten *Brand* opfattede som Guds vilje for ham. *Schiller* er den, der kommer *Ibsen* nærmest i skildringen af *idealet* og mandeviljens indsats for at virkeliggøre det, men for ham er idealet *friheden (Wilhelm Tell)*, og dette ideal har menneskene moralsk og åndelig ret til; således er det et ideal, de fleste kan forstå. Anderledes og mere præget af Det nye Testamente er idealet i *Brand*. Derfor er det et enestående værk i verdenslitteraturen. Han kunne næppe have skrevet det, hvis ikke *Søren Kierkegaards* røst havde lydt i hans øren.

Der er kun få opbyggelige bøger, der er gennemtrængt af en tilsvarende liden-

skabelig kamp. *Martin Luthers* skrifter er præget deraf – *Bunyans* også – *Paul Gerhards* og *Brorsons* salmer ligeledes – *Karl Barths* Romerbrevskommentar også – men de allerfleste er blot skrivebordsarbejde af mere eller mindre kyndige teologer og bibelkloge – alt for ofte kun et forsvar for, hvad forfatteren anser for den rette lære – derfor er de beroligende, men ikke vækkende og slet ikke rystende.

Men det er Henrik Ibsens *Brand*. Ingen kan læse den uden at begynde at holde dommedag over sig selv.

Brand kan kun læses med virkeligt udbytte af kristne. Verdens børn ryster på hovedet ad en sådan fanatiker og gal mand.

Hele dramaet er holdt i versets form, som kun en sprogets mester formår det.

Jeg vil ikke sige: »God fornøjelse!« men: »God og rystende nedbrydelse og opbyggelse!«

De allerfleste kender noget af *Brand* uden at vide det. Det gælder i hvert fald dette:

Vær ikke et i dag, i går og noget andet om et år.

Det, som du er, vær fuldt og helt og ikke stykkevis og delt!

*